

Overzicht eyeopeners en tips

Netwerkconferentie doorgaande lijn PO-VO in de klas

Woensdag 12 oktober 2016, Trinitas College locatie Han Fortmann

Hoe maken we de overstap van het primair onderwijs (PO) naar het voortgezet onderwijs (VO) zo soepel mogelijk? Op woensdag 12 oktober 2016 organiseerde de werkgroep POVO Noord-Kennemerland - ondersteund door de samenwerkingsverbanden passend onderwijs PO en VO - een grote netwerkconferentie.

De deelnemers wisselden in groepjes inzichten uit die ze verzamelden op post-its. In dit overzicht hebben we alle inzichten van de post-its samengebracht. De eerste lijst bevat de algemene eyeopeners en tips. Daarna volgen de opsommingen per thema.

Meer weten over het programma van de conferentie? Lees dan ook de sfeerimpressie.

Inhoudsopgave Eyeopeners en tips

1. Algemeen	5
2. Studievaardigheden	6
3. Passend onderwijs: de overstap voor kwetsbare leerlingen	7
4. Engels	9
5. Nederlands	10
6. Dyslexie	11
7. Werkvormen	12
8. Rekenen/wiskunde	12

“Zo met elkaar in gesprek gaan is heel prettig. Dit is zeker voor herhaling vatbaar.”

Uitspraak van een deelnemer

In totaal waren er 160 deelnemers:

Groepsleerkrachten van groep 7 en 8, intern begeleiders, schoolleiders uit het PO en VO, mentoren, vakdocenten, specialisten, consulenten uit de samenwerkingsverbanden, teamleiders onderbouw VO en zorgcoördinatoren uit de regio.

Deel je ervaring met ons

Heb je deelgenomen aan deze conferentie? We zijn benieuwd naar je mening. Vul het [online evaluatieformulier](#) in (5 minuten).

Hartelijk dank!

Eyeopeners en tips Algemeen

- Begin met het bouwen van een PO/VO-school in één gebouw (zoals het Tiener College in Gorinchem).
- Communicatie tussen PO en VO is zeer prettig!
- In het PO wordt voor sommige leerlingen gewerkt met een TOPdossier. Daarin wordt heel specifiek en concreet toelichting gegeven bij een leerling.
- Het niveau van begrijpend lezen valt op het VO soms tegen. Cito-toets begrijpend lezen sluit slecht aan bij de methodes.
- Ideeën delen met elkaar via Google classroom.
- Idee: warme overdracht pas organiseren ná instap in het VO (als de leerling gekend wordt door het VO). Idee: aan het eind van groep 8 leerlingen vragen een portfolio te maken van wat ze kunnen. Deze kunnen ze presenteren. Idee: warme-overdrachtsformulier eerst samen bespreken en pas daarna invullen. Wens: PO-leerkrachten komen een maand na de start op school om eventueel nog tips te geven over een leerling.
- Vraag ouders en leerlingen – vanuit PO en VO samen – naar hun ervaringen met de overstap, om van te leren. Organiseer dit ook samen.
- Geef elkaar feedback over de overdracht van leerlingen op een open manier.
- Top-ondernemers methode via Chrome-book.
- PO geeft ook referentieniveaus: 1F en 2F door aan het VO.
- Grieks voor bollebozen.

Tips voor PO

Materialen uit het VO in het PO gebruiken om te oefenen. Deze kun je bij je collega's opvragen.

Het PO kan aan het VO beter overdragen wat leerlingen al kunnen.

Gastlessen vanuit het VO in het PO organiseren. Kinderen 'proeven' de stof en leren aantekeningen maken.

Vraag feedback over je overdracht naar het VO.

Het gebruik van het stoplicht afbouwen richting het VO.

Tips voor VO

Voor het VO is het belangrijk zich ook te oriënteren op de praktijk en aanpak in het PO. Dan kunnen zij ook beter aan leerlingen uitleggen waar overeenkomsten zitten en waar je in het VO anders leert dan in het PO.

Collega's PO hebben informatie nodig. Het VO gaat weer een middag organiseren voor het PO over wat er van leerlingen gevraagd wordt in het VO.

De onderbouw VO van een scholengemeenschap kan tips over gedifferentieerd werken krijgen van collega's uit het PO.

Geef feedback op de overdracht uit het PO.

Het gebruik van het stoplicht ook toepassen in de onderbouw van het VO.

Het zou mooi zijn als leerlingen examenvakken op verschillende niveaus zouden kunnen volgen.

Terugkoppeling van de TOA-toets naar de basisschool (voor Engels, rekenen en wiskunde).

Eyeopeners en tips Studievaardigheden

- In het PO wordt wel aandacht gegeven aan het aanleren van verschillende studievoordigheden, zonder een vaste methode. Dit werd meerdere keren genoemd.
- De hoeveelheid huiswerk kan tegenvallen voor kinderen van de basisschool.
- Studievoordigheden zijn breed en gaan over werkhouding, motivatie, leren leren, plannen, oplossingsstrategieën aanleren, (lang) concentreren op lesstof, hulp vragen, samenvatten, automatiseren (rijtjes leren). Zelfstandigheid is op alle onderdelen heel belangrijk in het VO. Er is geen groepsleerkracht meer die de leerling de hele week in de smiezen heeft.
- Niveauprofiel vaardigheden vanuit het samenwerkingsverband als uitgangspunt nemen.
- PO-VO afstemmen met/over leerlingen. Als je denkt aan trajectgroep: tijdig contact opnemen over wie en wanneer.
- Aanbieden meerdere leerstrategieën aan de leerlingen.
- Kinderen alvast leren omgaan met het VO, door een VO-simulatieweek op de basisschool te organiseren, gastlessen te geven, of leerlingen een weekje mee te laten draaien in het VO.
- Methodes die je kunt gebruiken zijn bijvoorbeeld Rubric, Breingeheim/Tumult, ZIP, Blitz.
- Ook leerlingen zelf een aantal maal per jaar laten scoren op schoolse vaardigheden.

Tips voor PO

Gebruik een methode studievoordigheden (vraag aan VO-school) of een andere methode als leidraad voor je leerlingen in groep 8, om ze te laten zien welke vaardigheden worden verwacht in het VO.

Huiswerk geven op niveau (vmbo, havo, vwo).

Schoolse vaardigheden per niveau VO checken voor uitstroom groep 8.

Leerlingen leren plannen en leren werken met digitale agenda's.

Besteed aandacht aan leren samenvatten.

Besteed aandacht aan actieve werkhouding/actief luisteren.

Laat slimme leerlingen op niveau werken en leer ze ook omgaan met situaties die ze nog niet kunnen. Zo oefenen ook zij studievoordigheden.

Tips voor VO

Contact opnemen met het PO om vroegtijdig te overleggen over leerlingen en om feedback te geven.

Informatie vanuit de mentorlessen (leren leren, plannen, organiseren) delen met vakdocenten.

Eyeopeners en tips Passend onderwijs: de overstap voor kwetsbare leerlingen.

- Communicatie over en warme overdracht van leerlingen is essentieel, zowel vooraf als achteraf.
- Plan bij zorgleerlingen zo mogelijk ook een overdrachtsgesprek in met PO, VO en ouders.
- Vraag leerlingen zelf wat ze nodig hebben!
- Pilot SKILL8 is wellicht interessant voor meerdere scholen (meerdere keren genoemd). Dit is een samenwerking tussen de Viaan en OBS Fontein, Kring en Nicolaas Beets.
- Een interne time-outplek voor een leerling is wellicht te financieren met een arrangement vanuit school of samenwerkingsverband. Dit is ook meerdere keren genoemd.
- Specifiek deel van het warme-overdrachtsformulier aanpassen. Meer ruimte voor opmerkingen. Als bijlage kan een groeidocument (TOPdossier) worden meegestuurd, bijvoorbeeld ook voor leerlingen die naar een trajectgroep gaan.
- Er is een T.O.M. voorziening voor kwetsbare leerlingen in het VO.
- Meer aandacht voor het trainen van executieve functies is belangrijk voor deze leerlingen.
- Gebruik de Schoolse Vaardigheden Lijst van het samenwerkingsverband.
- Besteed ook aandacht aan kwetsbare leerlingen op havo/vwo-niveau!
- Zet een coach in die van april tot en met november meeloopt met de leerling tijdens de overstap. Soms zijn er ook projecten die dit bieden (zoals School's cool).

Tips voor PO

Breng zorgleerlingen vroeg in beeld en ga bij hen extra zorgvuldig na wat er voor hen nodig is om zich zo goed mogelijk op de overstap voor te bereiden. Start hiermee in groep 7.

Draag over aan het VO wat er al gedaan is rond de onderwijsbehoeften van een leerling en wat het effect was, zo concreet mogelijk. Ook als iets niet werkte!

Organiseer vroegtijdig een MDO samen met het VO om te kijken wat een kwetsbare leerling nodig heeft voor een succesvolle overstap. Ook dit kan al eind groep 7.

Bij wens tot overleg over een zorgleerling kun je als groepsleerkracht het beste contact opnemen met de zorgcoördinator van de VO-school. Die kan ook informatie geven over het aannamebeleid, bijvoorbeeld van Pro, en aangeven wanneer warme overdracht is.

In groep 6/7 al oriënteren op passend VO.

Neem na ongeveer 3 maanden contact op met de VO-school (zorgcoördinator) om te vragen hoe het gaat met de zorgleerlingen en feedback te vragen over de overdracht.

Tips voor VO

Trek aan de bel bij het PO bij vragen, zowel over de warme als koude overdracht.

Organiseer een overstap-MDO in je school voor kwetsbare leerlingen, samen met ouders, de leerling zelf en de basisschool.

Durf eisen te stellen aan leerlingen in leerjaar 1, niet teveel pamperen, maar bijsturen als het niet lukt.

Werken aan een positieve beeldvorming van praktijkonderwijs onder ouders en PO.

Op sommige VO-scholen gaan de mentoren op huisbezoek.

Afsprakenkaart per leerling maken over welke begeleiding de leerling helpt.

Engels
Tafel 16

Happy House
1

Eyeopeners en tips Engels

- Bij het leren van vreemde talen werkt het PO meer met methodes die zijn gericht op spreken en luisteren. VO-methodes zijn meer gericht op grammatica en vertaalmethodes.
- Groove.me onderzoeken.
- Het werkt goed om elkaars methode en ervaringen uit te wisselen.
- Meer gehoord over de methode Engels 'Hello World' in het VO: dat is echt heel anders dan hoe wij werken. Samen kwamen we op leuke praktische ideeën zoals verschillende soorten boeken, liedjes aanbieden en hoe je lesstof digitaal kunt aanbieden. Eyeopener was dat het ook belangrijk is om begrijpend-lezen-strategieën aan te bieden voor vakken als Engels.
- We gaan een mooie aansluiting maken met tweetalig onderwijs: Han Fortmann en de Atalanta.
- EIBO-lijsten gebruiken.

Tips voor PO

Gesprek aangaan met directie/team om echt vanaf groep 1/2 te starten met Engels (meerdere keren genoemd).

Woordjes oefenen om te leren leren in het PO.

Aandacht voor leerlingen met dyslexie bij het leren van Engels. Het VO heeft hier ervaring mee (zorgcoördinator of dyslexiespecialist op een VO-school bellen).

Actie: meer Engels praten in de les, meer aandacht besteden aan woordenschat, teksten en rijtjes leren. Grammatica is niet zo belangrijk.

Tips voor VO

Lijst eenvoudige leesboekjes aan de basisschool meegeven.

Inventarisatie maken van de lesmethodes van aanleverende basisscholen.

Een sjaltje om? Dat betekent Engels praten.

Eyeopeners en tips Nederlands

- Woordenschat vergroten kun je doen door meer met 'de wereld' bezig te zijn.
- Hoe ver moet je met ontleden gaan in het PO?
- Het is van belang om kennis van eindtermen van de basisschool in groep 8 en het startniveau van klas 1 VO te kennen, om beter op elkaar aan te kunnen sluiten.
- Begrijpend lezen is geen apart vak.

Tips voor PO

Tekstbegrip is een heel belangrijk onderdeel!

Leerlijnoverzichten van de basisschool bijvoegen.

Kennis van de strategie met betrekking tot woordenschat en tekstinhoud is van belang.

Eyeopeners en tips Dyslexie

- Het zou fijn zijn een overzicht van alle VO-scholen te hebben, van welke hulp zij bieden.
- Sommige VO-scholen bieden aan dat leerlingen een voorleesprogramma kunnen gebruiken.
- Het zou goed zijn om als PO met het VO te bespreken welke mogelijkheden er zijn voor het realiseren van een doorgaande lijn in de remediërende software.
- Voor leerlingen met dyslexie extra aandacht besteden aan compensatiestrategieën, zelfredzaamheid en leren leren.
- Programma 's voor leerlingen met dyslexie: L2S, Claro read, Kurzweil.
- Dyslexie is niet zo belangrijk voor het onderwijs in het VO, andere leerlingkenmerken zijn belangrijker voor een succesvolle schoolloopbaan.
- Een risicoleerling met lees-en spellingsproblematiek zonder diagnose dyslexie krijgt niet automatisch een dyslexieverklaring.
- Actiepunt PO en VO voor de doorgaande lijn dyslexie: verdwijnt deze na de basisschool? Bijvoorbeeld met betrekking tot hulpmiddelen: Sprint, Lex app, L2S.

Tips voor PO

Navragen: wat biedt de VO-school aan extra hulp? Wat doen ze precies?

Aanbieders waar onderzoek kan worden gedaan of er sprake is van Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (PO-leerlingen komen met deze diagnose in aanmerking voor vergoeding van hulp vanuit het budget jeugdhulp van de gemeente): IWAL, AAdyslexie, RID.

In het PO worden dyslexietesten vaak nog vergoed, in het VO moeten ouders deze veelal zelf betalen. Daarom met ouders bespreken of het zinvol is de leerling in groep 7/8 te laten testen en om een verklaring te vragen voor het VO (maar let op: er worden voorwaarden gesteld aan de geldigheidsduur van de verklaring).

Het PO geeft extra tijd aan een leerling met dyslexie en extra instructie bij lezen en spelling.

Draag over aan het VO welke begeleiding leerlingen hebben gehad en voor welk type dyslexie, en met welk effect.

Tips voor VO

Gebruikmaken van luisterboeken.

Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben in het VO recht op extra tijd bij toetsen en remedial teaching (1 les per week). Ook wordt bij hen versoepelde correctie toegepast bij de moderne vreemde talen. Soms ook laptop met voorleeshulp.

Ik wil weten hoe extra ondersteuning op het PO wordt gegeven (methode).

VO geeft RT voor Frans en Engels, geeft extra tijd en geeft teksten soms al eerder aan een leerling om alvast een keer te lezen voor de rest van de klas dat doet.

Eyeopeners en tips Werkvormen

- Er is een enorm verschil in werkvormen tussen het PO en het VO.
- Je kunt verschillende werkvormen inzetten om aan verschillende ondersteuningsbehoeften te voldoen.
- In het PO wordt gebruikgemaakt van 'coöperatief leren'. In het VO ken ik dat niet, maar ik ga wel uitzoeken wat dat is en of ik dat ook kan gebruiken.
- Elke vakdocent in het VO heeft eigen keuze in de werkvormen die hij/zij gebruikt. In het PO wordt dat veel vaker school- of bouwbreed afgesproken.

Tips voor PO

Geef huiswerk op niveau.

Meekijken op het VO naar welke werkvormen zij gebruiken, zodat er meer een doorgaande lijn kan ontstaan.

Zorg dat leerlingen in de werkvormen steeds meer zelfstandig leren werken als voorbereiding op het VO.

Tips voor VO

Doorgaande lijn creëren van coöperatieve werkvormen van PO naar VO.

Meekijken op het PO welke werkvormen zij gebruiken, zodat er meer een doorgaande lijn kan ontstaan.

Vraag aan de leerlingen welke werkvormen zij kennen.

Leer over het geven van instructie van je collega uit het PO.

Eyeopeners en tips Rekenen/wiskunde

- Het PO gebruikt realistisch rekenonderwijs-methoden, het VO cijferend. Dat is echt een groot verschil.
- Geef elkaar feedback (PO en VO).

Tips voor PO

Laat leerlingen alvast wennen aan (eenvoudige) wiskunde. Materiaal kun je opvragen bij je collega uit het VO.

Oefen met automatiseren.

Leer kinderen talige rekensommen begrijpen, leer ze ook de onderliggende aanpak te zien.

Tips voor VO

Wanneer leerlingen in groepjes werken, wissel deze groepjes dan tijdens het schooljaar.

Start sneller, daag leerlingen uit.

Meer weten over het programma van de conferentie? Lees ook de sfeerimpressie.